

ĮVIETINTO ŠIUOLAIKINIO MENO TEORINIS DISKURSAS

Aušra Trakšelytė

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA

Maironio g. 6, LT-01124 Vilnius

ausra.trakselyte@gmail.com

Šiuo straipsniu norima pristatyti vieną iš šiuolaikinio meno krypčių. Tyrimas susijęs su *įvietinto* šiuolaikinio meno teoriniu diskursu. Straipsnyje nagrinėjami Miwon Kwon, Jameso Mayerio ir Nicko Kaye studijos ir straipsniai, kuriuose jie išskiria ir aptaria *įvietinto* šiuolaikinio meno tipus, jiems būdingus bruožus bei savybes. Remiantis šiais teoretikais, straipsnyje klasifikuojamas *įvietintas* šiuolaikinis menas ir išskiriami jo galimi modeliai.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: *įvietintas* šiuolaikinis menas, institucijos kritika, bendruomeninis menas, menininkas etnografas.

Analizuojant šiuolaikinio meno kūrinius, fiziškai ir semantiškai susietus su vieta, kurioje pastarieji įkurdinti ir/arba ją konceptualiai reflektuoja, teorija gali tapti racionali pagrindu juos aiškinantis ir interpretuojant. Lietuvos menotyroje ir kritikoje kūrinių, susietų su vieta, kaita ir raida bei pati teorija iki šiol nebuvo nuosekliai nagrinėta. Tik teoretikės Miwon Kwon išskirtus *įvietinto* meno tipus nuodugniau yra analizavusios Lolita Jablonskienė ir Aušra Trakšelytė¹. Straipsnio aktualumą vietiniame kontekste nurodo ne tik analizų šia tema trūkumas, bet ir nuo XX a. 9–10 dešimtmečių sandūros lietuvių menininkų dėmesys vietai, kurioje kūrinys pristatomas arba specialiai jai, atsižvelgiant į jos savybes, sukurtas. Kūrinio susieji-

mas su konkrečia vieta neretai tampa menininko tapatumo bei šiuolaikiškumo ženklu.

Iki šiol Lietuvos menotyrininkų straipsniuose su vieta susietos kūrybos praktikai įvardyti buvo vartojami „vietos specifikos“ arba „specifinės vietos“ terminai. Tiesa, pastarąją sąvoką dažnai buvo varijuojama su anglišku terminu *site-specific*, kaip atmaina. Šiame straipsnyje vietą konceptualizuojančią kūrybą siūloma įvardyti „*įvietinto* meno“ terminu. Atsižvelgiant į tai, jog kūriniai, pritaikyti vietai, neturi puošybinės ar memorialinės paskirties, nėra vietai indiferentiški ir savireferentiški, jais nesiekama „nuvietinti“ vietos, atvirkščiai, per sąsają, tiesioginį kontaktą norima išryškinti realios, fizinės vietos savybes ir jas įprasminti meno kūrinyje. Žinoma, *įvietinto* meno terminą, kaip angliškos sąvokos *site-specific* atitikmenį, galima vartoti tik bendrine, apibendrinamąja prasme.

Remiantis vieninteliu lietuvių kalba išleistu dailės terminų žodynu, „specifinis vietos kūrinys“ (angl. *site-*

1 Žr. Lolita Jablonskienė, „Paribių problema šiuolaikinėje dailėje“, in: *Menotyra*, Vilnius, 2003, Nr. 3 (31), p. 93–96. Aušra Trakšelytė, „Vietos specifikos samprata ir problemiškas šiuolaikinėje Lietuvos dailėje“, in: *Acta Academiae Artium Vilnensis: Kūrinys kontekste*, sudarytojos Algė Andriulytė, Milda Žvirblytė, Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2009, p. 55–69.

THEORIC DISCOURSE OF SITE-SPECIFIC ART

Aušra Trakšelytė

KEYWORDS: *site-specific* art, criticism of institution, community art, the artist as an ethnographer.

SUMMARY

Site-specific art is an occurrence exceptional to contemporary art, containing in it a concept of post-disciplinary art. The concept of artwork associated with a site is fundamental in all aspects – the artist's idea, exploring the site, accomplishing the artwork and the theory backdrop. This particular art based on the bond between artwork and site, which appeared in Western Europe and United States in the 1960s., is noted in the work of minimalist, conceptualist, land art, installation and process art (performance, actions, body art).

The five models of *site-specific* art, discussed in the article are: a “here and now” *site*, a *site* as an institution, a *site* as a social circumstance, a decentered *site* and a *site* as a community. These models demonstrate the development of this specific contemporary art practise starting from a specified site where the art presented on the site is closely bonded to the site and therefore it takes its physical parameters into account, developing into an “expanded” model when not just the site, but also a wider institutional and social context is considered. Finally, the decentered (being completely disconnected from the physical parameters and even from contemporary art problems) *site* emerges or a closer relation with the local site community could be sought. This development in the *site-specific* art is acknowledged as a shift from the 1960s *site-specific* art concept towards a narrative *site-specificity* and collective creative activity.

In the article, the *site-specific* art models and their features are arranged chronologically, but these features are often interchangeable and simultaneous definitions, applicable to the art projects and even to the single artwork.